

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

ШЕГИДИ Лариси Георгіївни

на тему: **«Комунікаційне забезпечення публічного управління розвитком громад в умовах євроінтеграції»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю **281 Публічне управління та адміністрування**
галузі знань **28 Публічне управління та адміністрування**

Актуальність теми дисертації. Дисертаційна робота Шегиди Лариси Георгіївни присвячена одній із найбільш актуальних проблем сучасної науки публічного управління та адміністрування – формуванню цілісного теоретико-методологічного і прикладного підходу до комунікаційного забезпечення публічного управління розвитку громад в умовах євроінтеграції. У сучасних умовах, коли локальний рівень стає основним простором практичного втілення принципів демократичного врядування, комунікація перестає бути лише засобом інформування населення і дедалі виразніше набуває ознак стратегічного інструменту забезпечення прозорості, громадської участі, підзвітності, довіри та стійкості територіальних громад. Саме тому обрана тема дослідження є не лише актуальною, а й методологічно вагомою, оскільки дозволяє поєднати в одному дослідницькому полі проблематику розвитку громад, механізми народовладдя, європейські стандарти good governance, кризову стійкість, цифровізацію та управлінські комунікації.

Актуальність теми дисертації визначається насамперед тим, що в умовах війни, післявоєнного відновлення, інтенсивних міграційних процесів, цифрової нерівності та фрагментації інформаційного простору саме якість комунікацій між владою, громадянами та інститутами громадянського суспільства значною мірою визначає спроможність територіальних громад до колективної дії та демократичного саморозвитку. У вступі до дисертації цілком обґрунтовано наголошено, що нормативно-правові засади відкритості та участі хоча й сформовані, однак не гарантують реального функціонування якісного публічного діалогу. Це особливо важливо в контексті розвитку механізмів громадського контролю, оскільки без належної інформаційно-комунікативної основи навіть формально наявні інструменти участі можуть перетворюватися на ритуальні або декларативні процедури. У цьому сенсі робота Л.Г. Шегиди є вагомою спробою не лише пояснити наявні дисфункції, а й запропонувати інституційно й процедурно оформлену модель комунікаційного забезпечення публічного управління розвитком громад.

Позитивної оцінки заслуговує те, що авторка чітко визначила мету дослідження як теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення

комплексного механізму комунікаційного забезпечення публічного управління розвитком територіальних громад в умовах євроінтеграції, спрямованого на зниження проявів локальної атомізації, відновлення горизонтальних соціально-комунікаційних зв'язків і довіри до публічної влади. Таке формулювання демонструє концептуальну цілісність роботи та її водночас теоретичну і прикладну спрямованість. Важливо, що всі завдання, сформульовані в дисертації, підпорядковані цій меті, а логіка їх розв'язання відображена в структурі самої праці: від теоретико-методологічних засад і аналізу європейського досвіду – до діагностики сучасного стану в Україні та моделювання шляхів удосконалення комунікаційного забезпечення.

Нові наукові результати, їх обґрунтованість та достовірність.

Структура дисертації є цілком логічною та відповідає поставленій меті. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Перший розділ присвячений теоретичним та методологічним засадам дослідження комунікаційного забезпечення публічного управління розвитком громад; у другому розділі проаналізовано сучасний стан комунікаційного забезпечення розвитку громад в Україні; у третьому – обґрунтовано шляхи удосконалення та запропоновано комплексний механізм комунікаційного забезпечення. Додатки містять емпіричне дослідження службовців органів місцевого самоврядування, модельну структуру комунікаційної стратегії громади, таблиці діагностики та індикатори для експертного оцінювання Індексу комунікаційної спроможності громад. Така побудова роботи є свідченням системного підходу авторки та її здатності поєднувати теоретичний аналіз із прикладним моделюванням.

У першому розділі дисертації авторка продемонструвала належний рівень теоретичної підготовки та вміння критично працювати з понятійно-категоріальним апаратом. Суттєвою перевагою роботи є те, що комунікаційне забезпечення розвитку громад розглядається не в інструментально звуженому сенсі, а як багаторівнева система взаємодії, що охоплює внутрішньовладні, владно-громадські та внутрішньогромадські комунікації. Такий підхід дозволяє вийти за межі суто технічного розуміння комунікації та показати її як органічну складову публічного управління, пов'язану з довірою, залученістю, легітимністю рішень та стійкістю громади. Саме через таку оптику дисертантка вдало підводить до висновку, що комунікація є не допоміжною функцією публічної влади, а необхідною умовою ефективного демократичного врядування.

Особливої уваги заслуговує сформульоване авторкою поняття «локальна атомізація громад», яке у дисертації концептуалізовано як ключовий комунікаційний ризик. У роботі переконливо показано, що йдеться не просто

про пасивність населення чи окремі проблеми участі, а про глибший процес деградації горизонтальних соціально-комунікаційних зв'язків, фрагментації інформаційного простору, зниження довіри й залученості громадян. Такий концепт видається науково продуктивним, оскільки дозволяє пов'язати комунікаційну проблематику з питаннями згуртованості, самоорганізації та колективної спроможності громад. Він також має безпосередній стосунок до проблематики громадського контролю, адже без збереження горизонтальних зв'язків, культури взаємодії та відкритого комунікативного середовища ефективні механізми громадського впливу на владу функціонувати не можуть.

Схвально слід оцінити й те, що авторка не обмежується суто теоретичною концептуалізацією, а поєднує її з аналізом європейських стандартів і практик. У роботі доведено, що євроінтеграційний контекст не може зводитися лише до формального запозичення окремих інструментів, а потребує інституційного закріплення таких принципів, як відкритість, участь, підзвітність, інклюзивність і процедурна завершеність комунікаційного циклу. У цьому аспекті дисертація демонструє високий ступінь узгодженості з сучасними європейськими підходами до публічного управління розвитком територіальних громад. Авторка влучно показує, що цифровізація, публічні консультації, механізми участі та стратегічні комунікації можуть бути результативними лише тоді, коли вони працюють не ізольовано, а в межах цілісної комунікаційної архітектури громади.

Другий розділ дисертації має виразний аналітико-діагностичний характер і є одним із найсильніших її компонентів. Авторка детально аналізує нормативно-правові засади комунікаційного забезпечення розвитку громад, показуючи, що в Україні сформовано важливі правові рамки відкритості та участі, однак вони ще не стали достатньою основою для якісної комунікаційної взаємодії на локальному рівні. Такий висновок є цілком обґрунтованим. Особливо цінним видається те, що дисертантка не лише констатує фрагментарність стандартів, інституційну слабкість чи нерівномірність методичної підтримки громад, а й пояснює, яким чином ці вади впливають на реальний стан комунікаційної спроможності органів місцевого самоврядування. Для науки публічного управління це є важливим, оскільки робота дозволяє перейти від формально-нормативного бачення проблеми до аналізу фактичної результативності управлінських комунікацій.

Особливу наукову і практичну цінність має увага дисертантки до питання взаємодії органів публічної влади, інститутів громадянського суспільства та мешканців громад. У дисертації цілком обґрунтовано доведено, що ефективна комунікація має спиратися не лише на розширення каналів інформування, а й на процедурну завершеність громадської участі – тобто на

наявність зрозумілого порядку денного, реальної участі, ухвалення рішення, пояснення, що саме було враховано або не враховано, і подальшої корекції політики. Саме в цій частині робота є особливо близькою до проблематики громадського контролю, оскільки фактично йдеться про переходи від односторонньої комунікації до режиму підзвітної взаємодії. Така логіка є вкрай важливою для сучасної науки публічного управління, де питання відкритості та участі дедалі частіше оцінюються не за фактом наявності каналу, а за якістю управлінського циклу.

Варто позитивно відзначити також застосування авторкою емпіричного дослідження думки службовців органів місцевого самоврядування. Це дозволило поєднати нормативно-правовий і теоретичний аналіз з практичним виміром комунікаційної спроможності громад. Згідно з анотацією, прикладна придатність результатів дослідження підсилюється саме наявністю такого емпіричного виміру, а також розробкою уніфікованого шаблону модельної структури комунікаційної стратегії громади. Це важливий момент, оскільки дисертація не залишається лише на рівні концептуальної критики, а пропонує конкретні інструменти діагностики і вдосконалення комунікаційної політики на локальному рівні.

Найбільш вагомі результати дисертації зосереджені в третьому розділі, де авторка обґрунтовує комплексний механізм комунікаційного забезпечення розвитку територіальних громад. Його новизна і прикладна цінність полягають у тому, що комунікація подається не як розрізнений набір окремих практик, а як інтегрована багаторівнева система, що поєднує інституційні, організаційні, цифрові та процедурні елементи публічної комунікації в єдиний управлінський цикл «ініціювання – взаємодія – рішення – зворотний зв'язок». Такий підхід слід визнати науково продуктивним, оскільки він долає поширене в управлінській практиці фрагментарне сприйняття комунікації та дозволяє інституціоналізувати її як стратегічний ресурс розвитку громади. Для сучасної науки публічного управління це має особливу вагу, адже демонструє можливість переходу від опису окремих форм участі до формування цілісної комунікаційної системи.

Окремої позитивної оцінки заслуговує аналіз, здійснений у підрозділі 3.1, де авторка розглядає сучасну державну політику у сфері комунікаційного забезпечення публічного управління розвитком громад. Цінність цього фрагмента дисертації полягає в тому, що він дозволяє побачити комунікаційну політику не як сукупність окремих локальних практик, а як елемент ширшої державної стратегії, що в умовах євроінтеграції трансформується від адміністративно-інформаційної до стратегічно-комунікаційної парадигми, зорієнтованої на прозорість, участь, підзвітність і довіру. Саме такий підхід є

особливо важливим для науки публічного управління, оскільки дає змогу поєднати державний, регіональний і локальний рівні в єдиній логіці управлінської координації.

Важливим науковим результатом підрозділу 3.1 є також те, що авторка не обмежується фіксацією наявних державних рішень, а виявляє інституційні розриви, дискретність комунікаційної політики та нестачу сталої міжвідомчої узгодженості. У роботі переконливо показано, що ключовим викликом залишається не стільки відсутність окремих інституцій чи каналів, скільки недостатня інституціалізація комунікацій як стратегічного ресурсу врядування – із чіткими правилами координації, методичним супроводом, цифровою інклюзією та механізмами оцінювання результативності. Саме тому аналіз державної комунікаційної політики, поданий у дисертації, має не лише описове, а й концептуально-прикладне значення, оскільки формує підґрунтя для подальшого удосконалення механізмів комунікаційного забезпечення розвитку громад.

Науково значущим є й запропонований у дисертації Індекс комунікаційної спроможності громади, що формується на основі критеріїв інституційності, спроможності, інклюзивності, цифровізації та кризостійкості. Перевагою цього інструменту є те, що він дозволяє кількісно формалізувати результативність комунікаційної політики, забезпечує відтворюваність оцінювання та дає можливість здійснювати міжмуниципальні порівняння. Саме така діагностична логіка є вкрай важливою для управлінської практики, оскільки без вимірюваності неможливо ані належно оцінити стан комунікацій, ані обґрунтовано коригувати публічну політику на рівні громади. У цьому контексті дисертація формує підґрунтя не лише для вдосконалення комунікаційної політики, а й для підвищення якості механізмів громадського контролю, бо створює умови для більш предметного оцінювання відкритості, підзвітності та взаємодії.

Окремого схвалення заслуговує модель локальної комунікаційної системи розвитку громади, яку авторка розглядає як цілісну комунікаційну екосистему. У цій моделі поєднано інституційні ролі органів місцевого самоврядування, сервісну інфраструктуру, цифрові й офлайн-канали, а також механізми громадської участі. Такий підхід видається особливо важливим в умовах воєнної та післявоєнної невизначеності, коли громади мають функціонувати в різних режимах – стабілізації, реагування, відновлення – і при цьому не втрачати підзвітності та якості зворотного зв'язку. Важливо, що авторка вводить ідею кризового «перемикача» режимів функціонування, завдяки чому запропонована модель не є статичною. Це істотно підсилює її практичну придатність.

Практичне значення дисертаційної роботи сформульовано переконливо і підтверджується змістом самої праці. У дисертації зазначено, що результати можуть бути використані для інституціоналізації комунікаційної функції публічної влади на локальному рівні, підготовки та впровадження комунікаційних стратегій громад, розроблення стандартів зворотного зв'язку і кризових протоколів, а також для навчання й методичного супроводу відповідальних осіб. З огляду на сучасні виклики для територіальних громад, така прикладна спрямованість має особливу цінність. Важливо й те, що авторка не зводить практичне значення виключно до рекомендацій загального характеру, а пропонує конкретні інструменти, здатні бути використаними в управлінській практиці.

Повнота опублікування отриманих результатів та наявність достатньої кількості наукових публікацій. Результати дисертації є достатньо апробованими. У роботі наведено перелік публікацій здобувачки за темою дисертації, серед яких статті у фахових виданнях та матеріали науково-практичних конференцій. Тематика цих публікацій корелює з основними змістовими лініями дисертації: кризові комунікації, комунікаційна політика країн Європейського Союзу, принципи народовладдя у комунікаційному забезпеченні розвитку громад, трансформація ролі громадських рад у публічному управлінні тощо. Це дає підстави стверджувати, що основні ідеї роботи пройшли належну наукову апробацію і вже інтегровані в науковий дискурс з проблематики публічного управління, комунікацій та розвитку громад.

У наукових працях здобувачки повною мірою представлено зміст дисертаційного дослідження, відображено його концептуальні положення, новизну, практичну орієнтацію та наукову цінність. Представлені результати неодноразово обговорювалися на наукових форумах, де отримали позитивні відгуки фахівців у галузі публічного управління та адміністрування, що свідчить про належну апробацію матеріалів дисертації. Усі результати, винесені автором на захист, є оригінальними, отриманими самостійно та опублікованими у фахових наукових виданнях. У наукових працях, підготовлених у співавторстві, відображено лише ті ідеї, теоретичні положення та емпіричні дані, які є результатом особистих наукових пошуків Шегиди Лариси Георгіївни та відповідають тематиці дисертаційного дослідження.

Позитивним є і те, що дисертантка брала участь у науково-дослідних роботах у сфері публічного управління та розвитку громадянського суспільства, а також у прикладних проектах, пов'язаних із проблематикою розвитку територіальних громад. Така обставина підсилює довіру до роботи, оскільки свідчить про включеність авторки в реальний контекст досліджуваної

проблеми та про наявність практичного досвіду осмислення інституційних проблем розвитку громад.

Загалом, дисертаційна робота справляє враження самостійного, внутрішньо узгодженого та методологічно виваженого дослідження. Авторка демонструє вміння працювати з теоретичними концептами, нормативними документами, міжнародними підходами, емпіричними матеріалами та прикладними моделями. У роботі простежується не лише достатній рівень наукової підготовки, а й здатність дисертантки до критичного мислення, узагальнення, систематизації та формування власної наукової позиції. Це особливо помітно в тих частинах дисертації, де авторка переходить від діагностики проблеми до обґрунтування інституційних рішень та прикладних інструментів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертацію в цілому, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі положення, які можуть бути предметом наукової дискусії та потребують уточнення або додаткової аргументації.

1. У роботі достатньо переконливо розкрито роль громадської участі, підзвітності та зворотного зв'язку, однак, на наш погляд, питання інституціоналізації громадського контролю як окремої зовнішньої складової комунікаційного забезпечення могло б бути висвітлене ще більш розгорнуто. Йдеться, зокрема, про громадський моніторинг, громадську експертизу, консультативно-дорадчі органи, громадські ради та інші форми контрольної взаємодії, які могли б бути чіткіше вписані в архітектуру запропонованого механізму. Це посилює зовнішньо-підзвітний вимір авторської концепції.

2. Авторка цілком обґрунтовано звертається до європейських стандартів good governance та міжнародного досвіду, проте, на наш погляд, було б доцільно ще виразніше конкретизувати, які саме європейські інструменти, процедури або моделі комунікаційного врядування є найбільш адаптованими для різних типів українських громад – міських, селищних, сільських, а також громад, що функціонують у різних безпекових умовах. Таке уточнення посилює прикладний вимір компаративної частини дослідження.

3. У дисертації слушно наголошено на значенні відкритості, довіри, цифровізації, кризостійкості та координації комунікацій. Разом із тим вважаємо, що потребує подальшої розробки питання антикорупційного потенціалу комунікаційного забезпечення, тобто того, яким чином прозорі комунікаційні процедури, стандартизований зворотний зв'язок, відкритість рішень і комунікаційна підзвітність можуть виступати інструментами попередження корупційних ризиків на локальному рівні. Це не знижує

цінності роботи, однак могло б ще більше підсилити її практичне значення для сучасного публічного управління.

Висловлені питання та зауваження мають переважно дискусійний характер. Вони не зменшують загальної позитивної оцінки дисертації, а навпаки – засвідчують її наукову змістовність і наявність потенціалу для подальшого розвитку авторської концепції. У цілому дисертаційна робота Шегиди Лариси Георгіївни є завершеним, самостійним, актуальним і методологічно обґрунтованим дослідженням, у якому розв'язано важливе науково-прикладне завдання у сфері публічного управління та адміністрування.

Загальний висновок. Дисертація Шегиди Лариси Георгіївни на тему «Комунікаційне забезпечення публічного управління розвитком громад в умовах євроінтеграції» за своїм змістом, структурою, рівнем наукової новизни, теоретичного узагальнення, практичного значення, обґрунтованості висновків та повнотою апробації результатів відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, а її авторка, Шегиди Лариса Георгіївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за зазначеною спеціальністю.

Офіційна рецензентка:

доцентка кафедри публічного управління
та регіоналістики Інституту публічної служби
та управління Національного
університету «Одеська політехніка»
кандидат наук з державного управління

Ганна ПАНЧЕНКО